

3 Nog steeds oorlog

wb 11-12

Prinsgezinden en staatsgezinden

"Waar gaan al die mensen toch heen?" vraagt Maartje aan Adriaan.

"Naar de Ridderzaal. Daarbuiten staat het schavot. Straks wordt Van Oldenbarnevelt onthoofd."

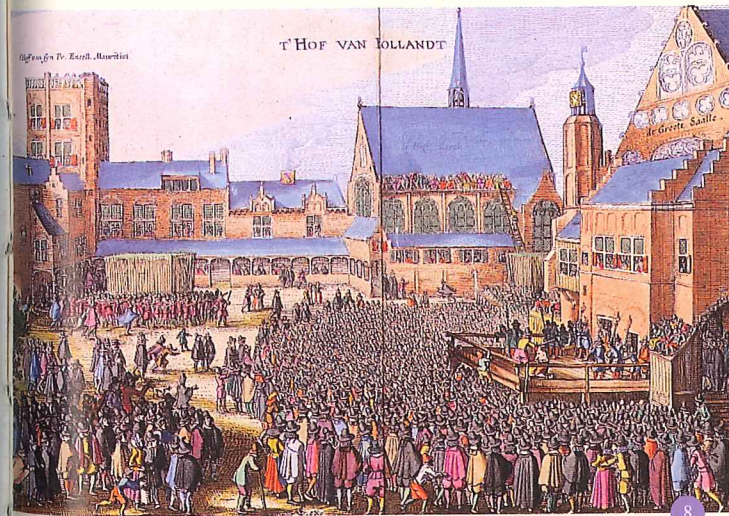
"Wie is dat?" wil Maartje weten.

"Je weet wel, de raadspensionaris. Hij heeft ruzie met prins Maurits. Daarom wordt hij gestraft. Kom op. We gaan kijken."

Maartje durft geen nee te zeggen. Drommen mensen lopen richting Ridderzaal. De kinderen worden vanzelf meegeduwd. Tussen de mensen door dringen ze naar voren. Er staat een oude man op het schavot.

"Dat is 'm," wijst Adriaan. Maartje kijkt aandachtig. Zo te zien best een aardige man. Zou hij echt gevaarlijk zijn?

"Maak het kort," mompelt de raadspensionaris tegen de beul. Die maakt zich gereed. Maartje rilt en knijpt haar ogen dicht. Na een welgemikte slag leeft Johan van Oldenbarnevelt niet meer...

Johan van Oldenbarnevelt wordt onthoofd.

De Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Er waren acht gewesten. Eén daarvan was Drenthe. Maar dat gewest vond men niet belangrijk genoeg om mee te laten vergaderen. De 'Generaliteitslanden' (Limburg, Brabant en Zeeuws-Vlaanderen) werden rechtstreeks door de Staten-Generaal bestuurd.

De Staten-Generaal

Wat was er aan de hand in de nieuwe Republiek? Vertegenwoordigers van de zeven gewesten van de Republiek vergaderden samen. Ze vormden de Staten-Generaal.

Twee personen waren heel belangrijk in dat bestuur. Dat waren de stadhouder en de raadspensionaris. Prins Maurits was stadhouder van het machtigste gewest Holland geworden. Daardoor was hij ook opperbevelhebber van leger en vloot.

Johan van Oldenbarnevelt was raadspensionaris. Hij nam de jonge prins Maurits onder zijn hoede. Heel lang volgde Maurits alle adviezen van de raadspensionaris op. Later wilde hij die bemoeienis niet meer.

Van Oldenbarnevelt had een wapenstilstand met Spanje geregeld: het Twaalfjarig bestand (1609 – 1621). Prins Maurits was daar fel op tegen. Het gaf de Spanjaarden alle tijd om weer een sterk leger te vormen, vond hij. Aan de vriendschap tussen de twee kwam een einde. Ze gingen elkaar zelfs haten en tegenwerken.

Beide mannen hadden aanhangers: de prinsgezinden en de staatsgezinden. Over en weer gaven die elkaar de schuld als er iets mis ging in het land. In 1618 liet prins Maurits Johan van Oldenbarnevelt gevangen nemen. Hij liet hem zelfs ter dood veroordelen. De raadspensionaris kon de prins om genade smeken. Maar daarvoor was hij te trots. En je weet hoe het met hem afliep.

Zware lasten en slimme listen

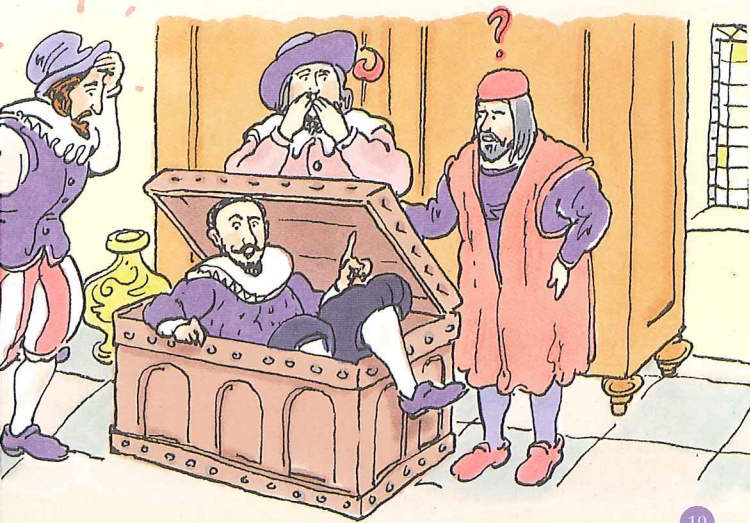
"Hier koopman, een kist van Loevestein voor je," roept de bootsman.

"Nou, nou," zegt koopman Daatselaar. Hij haalt met twee mannen de kist van boord. "Die Hugo verslindt veel boeken. Dit is de zoveelste kist al." De mannen denken aan hun vriend die gevangen zit op kasteel Loevestein. Het is echt een knappe bol, die Hugo de Groot. Hij schrijft het ene boek na het andere.

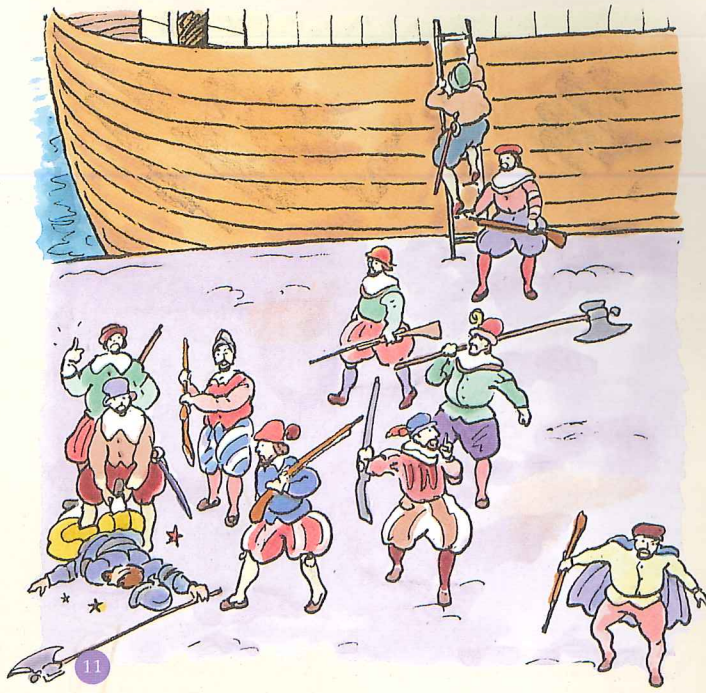
"Zou prins Maurits hem nooit meer vrijlaten?" vraagt één van de mannen.

"Niet, als hij geen vergeving vraagt," zegt Daatselaar. En dat doet Hugo nooit, weten ze alle drie. Hij vindt zelf dat hij niets verkeerd heeft gedaan. Hij was het alleen maar eens met Johan van Oldenbarnevelt.

"Kom, laten we die kist maar meteen uitpakken." Stijf van schrik zien de mannen hoe de inhoud van de kist beweegt. Stijf is ook Hugo de Groot, maar niet van de schrik. "Een goed plan hè, van mijn vrouw," grinnikt hij.

8 Zo ontsnapte Hugo de Groot uit Loevestein. Hij vluchtte naar Parijs.

11 Het turfschip van Breda.

Een schip vol turf?

Niets aan de hand, zo leek het. Gewoon een vrachtschip dat turf naar de stad Breda bracht. De stad was in handen van de Spanjaarden. De Spaanse soldaten hadden het schip gewoon doorgelaten. Er was niets vreemds aan. Bovendien konden met de voorraad turf weer veel kachels worden opgestookt. Het schip meerde aan de kade af.

Toen het donker was, begon de lading te bewegen. Een soldaat sloop voorzichtig uit de turfhoop. Hij keek om zich heen. Zacht riep hij de anderen. Alle soldaten kwamen uit het turfschip. Ze sloegen de poortwachters neer. Daarna openden ze de poort. Het plan verliep precies zoals prins Maurits had bedacht.

Buiten de stad wachtte de prins met zijn leger. Snel vielen ze de stad binnen. En ze versloegen de Spanjaarden.

Na het twaalfjarig bestand

De Stedendwinger

Na de twaalfjarige wapenstilstand was er veel veranderd. Van Oldenbarnevelt was ter dood gebracht. Maurits was gestorven. En ook Philips II was al een paar jaar dood. Toch barstte de strijd weer los. Het leger van de Republiek werd geleid door de halfbroer van Maurits, Frederik Hendrik.

Stedendwinger werd zijn erenaam. Hij wist veel steden op de Spanjaarden te veroveren.

12 Frederik Hendrik.

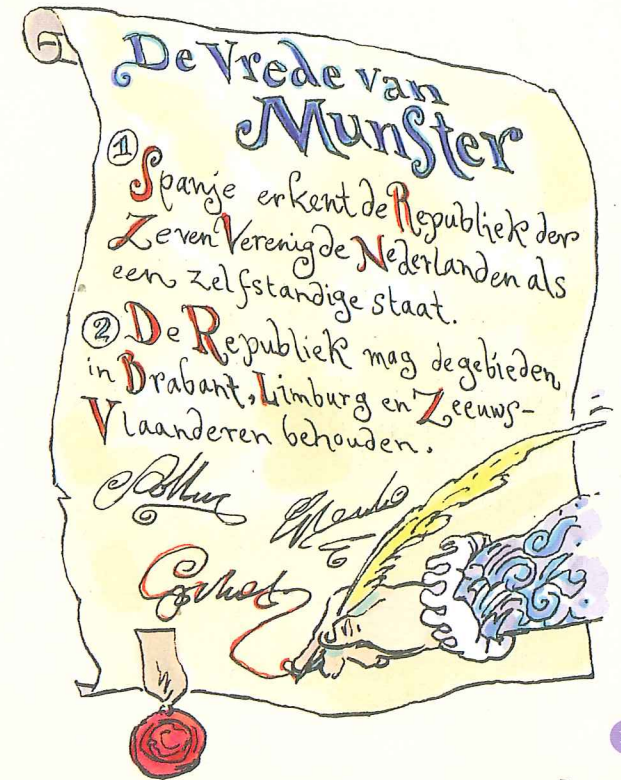
De omgekeerde wereld

Weet je nog hoe bij Leiden het Spaanse leger wegvluchtte? En bij Alkmaar? De Nederlanders staken de dijken door. Die truc hadden de Spanjaarden goed onthouden. Frederik Hendrik lag met zijn troepen rondom 's-Hertogenbosch. Vlak bij het legerkamp van de prins stroomde een rivier. De Spanjaarden staken de dijken door. Het water liep het tentenkamp van Frederik Hendrik binnen. De loopgraven kwamen onder water te staan. "Boontje komt om zijn loontje," dachten de Spanjaarden. "Geen paniek," zei de prins tegen zijn manschappen. Hij liet de molenbouwer Adriaansz Leeghwater komen. Leeghwater pompte het ondergelopen land droog. Daarvoor gebruikte hij

wel twintig watermolens. De verbaasde Spanjaarden zagen het water centimeter voor centimeter zakken. Ten slotte kon Frederik Hendrik de stad toch innemen.

Eindelijk vrede

In 1648 vond iedereen dat de oorlog lang genoeg had geduurd. Beide partijen waren de strijd zat. Het geld was op. De mensen leden honger. Iedereen wilde nu eindelijk wel eens rust. In de Duitse stad Munster werd in 1648 de vrede gesloten. De Republiek had uiteindelijk gewonnen. Het was geen deel meer van Spanje. Het werk van alle mannen van Oranje was niet voor niets geweest. De Republiek kon nu voortaan haar eigen boontjes doppen.

Een overzicht van 80 jaar oorlog:

1566	Beeldenstorm
1568	Begin van 80-jarige oorlog
1584	Willem van Oranje vermoord
1588	Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden
1609-1621	Twaalfjarig bestand
1619	Johan van Oldenbarnevelt vermoord
1648	Vrede van Munster

Heden en verleden

In de 80-jarige oorlog werden veel liederen geschreven. Soldaten zongen die onderweg naar het slagveld. Zo hielden ze de moed erin. Eén lied is erg bekend geworden: 'Een Nieuw Christelyk Liedt'. De eerste regels in het Oud-Nederlands zijn:

Wilhelmus van Nassauwe,
Ben ick van Duytschen bloet.
Den Vaderlant ghetrouwe,
Blijf ick tot in den doet.
Een Prince van Oraengien
Ben ick vrij onverveert,
Den Coninck van Hispaengien
Heb ick altijd gheert.

'Een Nieuw Christelyk Liedt' werd later het 'Wilhelmus' genoemd. Het is ons volkslied. We zingen het bij bijzondere gebeurtenissen, zoals bij de Olympische Spelen of bij sommige voetbalwedstrijden.

Je kent ze natuurlijk, de leden van het koninklijk huis. Hun achternaam 'Van Oranje Nassau' komt je vast bekend voor...

Overal in ons land komen we namen tegen van belangrijke mensen uit de 80-jarige oorlog. Er zijn standbeelden en schilderijen van hen gemaakt. Straten en gebouwen werden naar hen vernoemd. Sommige gebeurtenissen uit die tijd worden nog steeds herdacht. Vraag maar eens aan iemand uit Leiden wat daar elk jaar op 3 oktober wordt gegeten.

Standbeeld van Willem van Oranje in Den Haag.